

Till Finansministeriet

Finlands svenska författareförenings utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av mervärdesskattelagen och 18 b och 22 a § i lagen om undantag för landskapet Åland i fråga om mervärdesskatte- och accislagstiftningen.

Finlands svenska författareförening (FSF) tillvaratar medlemmarnas ideella samt allmänna och gemensamma ekonomiska intressen och bevakar deras föfarrätt. Föreningen grundades 1919 och har idag närmare 200 medlemmar. Medlemmar i föreningen är professionella skönlitterära författare som skriver på svenska i Finland.

I propositionen föreslås det att de ändringar i de reducerade mervärdesskattesatserna som ingår i regeringsprogrammet genomförs. Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2025. Enligt propositionen överförs de nyttigheter som i nuläget omfattas av tillämpningsområdet för den nedsatta skattesatsen på 10 procent till tillämpningsområdet för den nedsatta skattesatsen på 14 procent. Ändringen gäller bland annat kulturverksamhet, såsom böcker, tillträde till kulturella evenemang och anläggningar, framträdanden av utövande konstnärer samt de ersättningar som hänför sig till upphovsrätten och som en organisation som företräder innehavarna av upphovsrätten får.

Finlands svenska författareförening motsätter sig å det starkaste planerna på att höja den nedsatta mervärdesskattesatsen på allmännyttig kultur och på böcker i synnerhet – och vädjar till Finansministeriet, Finlands regering och Finlands riksdag att i stället främja läsande, kunskap och förmågan till djupförståelse av både strukturer och text.

Den finländska litteraturen är hårt utsatt just nu, både läsandet och den litterära mångfalden hotas. Bokförsäljningen kommer att drabbas negativt, och den litterära diversiteten påverkas genom att viktig men småskalig litteratur ytterligare marginaliseras, då även biblioteksstödet för inköp av kvalitetslitteratur fallit bort. Alla dessa försämringar görs samtidigt som Undervisnings- och kulturministeriet låtit utföra en kulturpolitisk redogörelse vars slutresultat vi inte ännu fått ta del av. Vilken ställning har en kulturpolitisk redogörelse i ett klimat där hela kultursektorn utsätts för massiva nedskärningar och förutsättningarna för konstnärerna att utföra sitt arbete hela tiden kringskärs?

Finlands svenska författareförening är mycket oroad inför framtiden för den inhemska litteraturen.

Hur litteraturen i ett land mår avspeglar sig direkt på bildningsnivån i landet. Att höja mervärdesskattesatsen för böcker är på samma sätt att motarbeta en jämlik tillgång till läsande och litteratur. Att sänka mervärdesskattesatsen för böcker i stället för att höja den vore den kanske viktigaste åtgärden just nu, för både läsningen och bokbranschen i stort.

Enligt Finansministeriets proposition är en av målsättningarna att successivt höja medeltalet för den finländska befolkningens läskunskaper i PIAAC-undersökningarna. Att höja mervärdesskattesatsen för böcker står i direkt konflikt med denna målsättning: om litteraturen blir mindre tillgänglig i och med att det blir dyrare för privatpersoner att skaffa böcker, liksom det samtidigt blir dyrare för

bibliotek att göra bokanskaffningar, så kommer det att försvåra möjligheterna till läsning – och därmed också höjningen av läskunskapsnivån bland befolkningen.

Vi måste ha som målsättning att också i fortsättningen kunna säga att finländarna är ett läsande folk – vi får inte skapa en situation där böckerna endast är tillgängliga för en smal elit som har råd med dem och hittar fram till läsandet.

Situationen inom förlagsbranschen har varit utmanande redan i många år. Upplagorna är redan nu små och vi ser stora risker att minoritetslitteraturen marginaliseras ytterligare. Hur en minoritet mår avspeglas på samma sätt i dess litteratur, kultur och språk – eller försvagandet av dessa. I ett trängt läge hör minoriteternas rättigheter till det första som kompromissas bort. Nedskärningar som riktar sig hårdare mot minoriteter är något vi behöver minst av allt just nu när situationen för kvalitetslitteraturen och den litterära diversiteten också i övrigt är trängd. I ett läge där både PISA-resultat och läskunnighet går neråt är det extra viktigt att litteraturen finns tillgänglig för alla.

En höjd mervärdesskattesats för böcker skulle leda till att ytterligare försvåra förlagens verksamhet och bokutgivning överlag, kanske speciellt för den smala litteraturen som säljer endast i små upplagor vilket i högsta grad gäller de finlandssvenska förlagen. Tillsammans med den negativa utvecklingen och de förändrade premisserna inom branschen, leder det till att färre titlar ges ut på förlag. Det går helt enkelt inte att få ihop det ekonomiskt. Dyrare böcker ger automatiskt sämre försäljning och det påverkar inte endast förlagen och författarna utan även bokhandel, biblioteksanskaffning och distribution.

Den pågående utvecklingen hotar hela det litterära ekosystemet: ekonomin, synligheten och tillgängligheten då boklådorna försvinner och bibliotekens anslag minskas. En höjning av mervärdesskattesatsen för böcker vore ytterligare en spik i kistan för den finländska litteraturen, kulturen och kvaliteten. Detta är högst oroväckande, också långsiktigt, och får oss att undra om litteraturen någonsin, politiskt, haft ett lika lågt värde?

De ändringar som föreslås i propositionen utgör en del av de skattepolitiska åtgärderna i regeringsprogrammet. Förslaget medför som helhet att statens skatteintäkter ökar. Finansministeriet räknar med att en höjning av mervärdesskattesatsen för böcker skulle medföra att skatteintäkterna ökade med 19 miljoner euro. Finansministeriet har antagligen inte i sina beräkningar tagit i beaktande den stora omställning som för tillfället sker på den inhemska bokmarknaden där finländarnas läsvanor förändrats och den fysiska bokens försäljning dramatiskt minskat de senaste åren. Bland annat digitaliseringen och den sjunkande läskunskapen har redan nu skapat ett krisläge för litteraturen. Med en höjning av mervärdesskattesatsen för böcker och en högre prissättning kommer färre böcker att både komma ut, och färre böcker säljas. Det är en höjning som reducerar marknaden och därmed inte genererar mer skatteintäkter, men som nog är en dödsstöt för den betydande nationella litteraturen.

Den finländska litteraturen behöver stödas, inte påföras en högre skattesats.

Helsingfors den 19 augusti 2024

Johanna Sandberg
Verksamhetsledare
Finlands svenska författareförening rf

forfattarna.fi